

NARRACIONS EXTRAORDINARIES

L'ORGANISTA

Tornava ab l'escopeta y el goç dels prats de Comarruga ahont la caça hi es abundant. Era a mitjans d'Octubre y la tarda fresquejava; els camps semblen daurats, d'un tò d'or vell. Els aucells, a voliors, s'axecaven de les mates y exien de la copa dels olivers, piulant ab vius refilets. Per tot arrèu, fins allí ahont allargava la vista, s'alçaven tranquiles les blanques fumeroles dels buichs omplint l'ayre y espessint el cel de núvols d'incèns que feyen sentor de timons y romanins cremats y demés brostam silvestre.

A claps a claps, pels camins del plà, se veyen columnes de pols que anaven caminant mansament: eren les que dexaven els remats d'ovelles que abandonaven els alterosos aglevats de Comarruga y Estanys, marxant de cabanyera cap a la terra baxa, més benigna.

Prou s'oïa'l belar d'aquells animalons en la quietut malincònica de la tarda daurada.

Costes avall, uns quants llauradors, ací y'allà escampats, solcaven el goret apariant la terra pel proper sementer. Qualque d'ells cantava (qu'es feyna que s'ho porta'l llaurar) y llurs càntichs, llarchs y tremolosos, tenien el cayent de plany quexós de tristos enamorats.

No tenia pressa y'm vaig asseure per gosar més a pler tanta bonaventura. Sóch un xich infeliç, ben cert, y no me'n dono vergonya de dirho. Des d'allí estant ovirava part d'allà de la fosca mata d'un alzarar les blanques parets de ma casa payral, tant de temps que l'havía tingut oblidada. Y en els prats de la vora del riu, gemats y frescals, veyia córrer, com taques fosques en mig del vert clar del herbey, les muletes joves de la meva eugada, mentres les mares ab el morro a terra anaven pasturant plàcidament, axecant el cap qualque volta per ensumar l'ayre y engegar sensuals renills.

Axís m'estava tot quiet y recullit, quan s'expandí per l'ayre, com ferintlo, el dringar esprimatxat d'una campana llunyana. La de

Sant Marsal; un monestir de monjos mólt antich que s'axeca a l'altra banda de serra en mig d'uns magnífichs conreus y grans ubagues de roures y faigs. Des de mólt jove que no hi havia estat més en ell, axis com en ma terra tampoch, y sentia moltes ganes de tornar-lo a visitar. No m'hi vaig pensar més: era d'hora y tenia temps sobrer d'anarhi y tornar a casa sent llustre encara.

Sant Marsal havia sigut en l'antigor el primitiu castell del senyor d'aquelles serres y planes. Un d'aquests, acàs per ses culpes y pecats, se féu frare, convertint son castell en cenobi que a mesura del temps prengué gran importancia, adquirí mólt a riquesa y's poblà de monjos y servents que a ell acudien de totes les parts de la terra cristiana. No hi havia uniformitat d'estil en ses diferents construccions; des del romànich pur fins al barroquisme degenerat, allí podia estudiarse tota la gamma arquitectònica dels sistemes predominants d'ençà de sa fundació fins a les darreries del sigle XVII en que començà sa decadença, arribant a la fi a quedar completament abandonat y mólt a part d'ell en runes. Feya uns quants anys que hi vingueren nous frares, els quals començaren a afanyarse en la restauració del antiquíssim cenobi ab tal dalit y cura que avuy, per gloria llur, se'l pot tornar a contemplar com en la millor època de son gran esplendor y poxança. Sobretot l'iglesia, maravella del art bizanti y son sumtuós y rich y imponderable retaule d'alabastre del altar major.

* * *

Sortien del chor els monjos quan jo arribava a l'entrada del claustre. Mentres el porter, un llech de llongues barbes, me preguntava què volia, jo veyia passar a aquells, tots blanchs y silenciosos, pels llargs corredors del claustre, fonentse ara l'un ara l'altre, com ombres impalpables, per portes que al tancarse no feyen cap remor.

El frare barbut se'n va anar ab soroll de rosaris y sabates forrades a transmetre no sé a qui la meua demanda de visitar el monestir. Mentrestant, jo'm quedava tot corprès segut en un banch de vora la porta. Al extinguirse'l ressò de les petjades del porter, vaig agafar por, com si tingués ganes de fugir y fins ho hauria fet si hagués trobat la porta oberta. El meu goç també sentia quelcom d'extraordinari perque, ell tafaerot de si, no gosava

moures del meu costat ab la cua entre les potes y tremolant com si tingués fret de veres.

No sentia res: ni un soroll, ni un murmurí, ni'l lleu fregadís de les fulles mortes caygudes per terra, ni cap rajolí d'aygua cantant al caure en la taça d'una font, ni tancarse cap porta, ni'l grinyol de cap falleva rovellada, ni cap aucell, ni la remor de les fulles dels alts y hieràtics llorers del claustre. Ni's percebia cap farum de res, ni de menjar, ni de floridura, ni cap sentor humana ò de coses: de terra humida, de flors, de molsa, d'incens, de parets romàtiques... Allà, al cap de tot, se veyá dos llargues fileres de xiprers prims y punxeguts que'l sol els iluminava d'un tò de carbassa madura. Per damunt les arcades dels claustres treya'l cap la parda carcassa del cloquer de l'iglesia, de finestrals espessos y foscos, mateix que conques sense ulls; ab les campanes immòvils, ertes, en els més baxos.

Va tornar el mateix monjo ab igual soroll de rosaris y ferramenta. Semblava que anés caminant pel damunt d'una gran caxa buyda.

—Ja pot passar,—me digué.—Mes, farà'l favor de dexar l'escopeta y el goç en la porteria. —

En quant a n'aquest pobre animal, al fermarlo en una argolla de la paret de l'entrada se posà a udolar ab tal desesper que demés d'enternirme'm féu sobressaltar y heure temença de qualque dany desconegut que potser me menaçava.

El porter m'acompanyà fins a l'entrada del segon claustre ahont ja m'esperava un altre frare, l'aspecte del qual me produhi vivíssima impressió. Era un home jove, escardalench, de mitja talla, de cap rodó y pelat de la clepsa, y tan extraordinariament esgroguissat que semblava vert talment. Tenia'ls ulls fondos y vorejats d'un cercle negrós que'ls hi feya sinistres; el nas afilat y quasi transparent; de llavis semblava que no'n tingués, donchs de tan incolors y aprets la ratlla de la boca se li desdibuxava. Al veure'l vaig agafar cert esverament que no poguí dominar del tot, fins qu'ell acostantse cap a mi, em saludà ab una gracia inimitable.

Aleshores el goç, que feya una mica que havia callat, va tornar a udolar ab més tristesa encara. Perxò, que encarantme ab el porter que ja se'n tornava, li vaig dir:

—Fàcim l'obsequi: desfèrmi'l goç y engéguil cap a fóra, que ja trobarà casa.—

Varem començar visitant els claustres, obra robusta y gracilíssima alhora. Després les celdes, l'hort, el fossar, la biblioteca riquíssima, el refetor, la sala capitular, les capelles exteriors, els restes del antiquíssim castell del fundador del monestir... Mon acompanyant donava proves d'una il·lustració y una cultura solidíssimes. La seva parla era abundosa y correcta y escoltantlo'm delectava. Y era agilíssim també: s'enfilava per les columnes a fi de ferme veure millor les bel·leses y detalls dels capitells, y caminava ab tal lleugeresa y desinvoltura que semblava talment que no toqués de peus a terra. S'entusiasmava al veure que jo no carexía dels conexements suficients per ferme càrrech de lo qu'ell m'anava explicant.

—Estich content,—me digué tot radiant.—Tenia moltes ganes d'enrahonar ab algú. Fa molt temps que aquesta boca no s'havia desclòs per res, y persona més agradable no la podia trobar per passarhi aquesta tarda tan hermosa.

—Mercès: ni jo tampoch acompanyant més culte y simpàtic.

—Li prego: no extremi'ls obsequis,—digué'l frare acotant el cap humiliosament.—Són inútils, senyor; no s'oblidi qu'aquí estem fóra de la vida... En fi: li vull mostrar punt per punt el nostre retir. Avuy serem sols, perque tota la comunitat, excepte uns quants malalts y jo, es fóra. Aquesta tarda la tenim d'assuet.

—Llavors, jo'n sóch la causa que li ha privat la passejada? Perdóni...

—Oh nó, nó,—exclamà ell,— al contrari. No li he dit que tenia veres ganes de comunicarme ab algú mortal de fóra aquestes parets?—

Tot caminant pel llarch passeig dels xiprers, la conversa vingué a tom per parlar de la meua vida: dels desenganys soferts, de l'existència obscura y solitaria que portava, de les frèvoles cabories de la meua joventut, del amor infinit per una lliviana dona que'm va enganyar llordament, de la resolució que vaig fer d'entrar en un cenobi com aquell, resolució que no's va cumplir a prechs de la meua mare, dels meus viatges inacabables, y per fi, de la meua única y ardenta y intensíssima passió per la música.

—Per la gran música, s'entén, per la selecta música que'm fa

anar tan aviat a París, a sentir els grans concerts del Trocadero, com a Bayreuth, ahont hi estich abonat, com a S. Petersburg, com a Berlin y Viena ò a Colonia a sentir bons organistes...

—Oh! Que hermós tot axò, veritat?—exclamà aquell home, creuantse de braços y mirantme fit a fit com si estigués en èxtasi. —La música! L'orga! Com si diguessim la parla divina y la boca per ahont se manifesta. Jo crech que'l nervi, la pasta íntima, el nucli de la creació es fet de música, d'aquells set sempiterns tons que's reproduexen fins al infinit en alegries y dolors, que'ns acompanyen en vida y en mort com una cuyrassa sonora. Repàri que la vida es música y la mort també, perque prepara y conserva les forces que s'han de reproduhir en nous moviments y en nova música.—

Llavors, un vol de pardals acudí a ajocarse ab axordadora piuladissa, en l'espès fullam dels xiprers.

—Veu?—continuà aquell home després d'uns moments de silenci.—Aquests aucells viuen perque canten, com canta tot lo que viu, perque l'essencia de la vida ja li he dit qu'es la música. Com canta plorant el nin axis que surt del ventre de sa mare, com canta l'aygua que corre y cau, y la serra que talla la fusta, y la llima y el vent, y'l mar, y les fulles dels arbrers, y l'enclusa del ferrer, y les campanes; com canten les parets d'aquesta casa ab un tò propi perque cada paret té la seva música, com canta tot, inclús la terra sencera y tots els astres del cel, bronzint com palets monstres llençats al espay per l'esbranzida d'un omnipotent mandró.

Y l'orga? Oh, senyor! Instrument august, conjunt maravel·lós de tota mena de veus y músiques, munió harmònica d'humanitats qui pregunten y exalcen, collades d'àngels qui, tot papallonejant, axequen himnes de dolçura, estol de verges y nins qui riuen y parlen per contentar a Deu, garvell de trons y brams y trahuts y bruels que s'arroceguen manyachs entonant càntichs d'alabança ò's desfan en hòrrides tempestes de menaces justicieres, chor de cèliques trompetes y gemechs de cítares y violins y melodies de flautes y tota mena de sorolls humans y divins qu'en infinida y acordada barreja, esperen amatents sota'ls teclats la mà del artista que'ls hi ha de donar vida. Oh! L'orga, l'orga... Jo he sigut organista, senyor, el millor organista del món.—

Y al dir axò, aquell home, que moments abans m'havia fet basarda per són transvalsament mig epilèptich, mig místich, se

posà les mans als ulls fregàntse's fortament com si volgués allunyar de son cervell l'imatgeria de son passat. Mes, refentse tot seguit, esclamà ab l'inimitable gracia de bon principi:

—Ens manca veure lo millor encara: l'iglesia, el chor, l'altar major sumtuós y bellissim, únich acàs; y altres coses que de segur li agradaran.—

El sol declinava. Els xiprers eren plens d'aucells que no paraven de xerrar tot apariantse per passar la nit. Quietut infinida com si totes les coses s'hagues sin condormit a nostre entorn. Perxò era tou y ample'l ressò de nostres peijades acompassades y solemnes, tot caminant pel claustre cap a l'iglesia.

L'alta bòveda estava inondada de tebia penombra. Al entrar no vaig veure rès; caminava a les palpentes. Llavors, el frare me va agafar la mà guiantme, mes al sentir son contacte, me vingueren calfrets perque la seva era glaçada, erta, dura, mateix que'l marbre. Després al vèurehi més, me vaig desfer d'ell reaccionant poch a poch, però, la meva mà serva encara l'impressió inesborrable d'aquella carn cadavèrica.

Bo y mostrandme a la llum d'un ciri unes hermoses pintures d'un altar del creuer, ell prosseguí parlant de coses que jo no entenia, perque'l meu estat d'ànim y l'indesxifrable terror que s'havia apoderat de mi no éren pas els més apropòsit per posar atenció a lo que'l frare deya. Al últim me'l vaig poguer escoltar. Estava enfilat damunt de l'ara del altar resseguint ab la llum del candeler un retaule gòtich quines torturades figures anaven aparexent una a una del fons obscur.

—Es un Van Eyk. Psè... li donen molt mèrit y a mi, la veritat, no'm plau del tot. El trobo massa aspre, massa cantellut. Y axò no es presumpció ni vanitat, senyor: he sigut deu anys professor d'estètica en una de les més célebres escoles de Belles-Arts. Veu? En cambi, els ferros d'aquesta rexa són admirables; semblen de talla. Fíxis, vinguí cap aquí. — Y ab el llum tafanejava els detalls de filigrana d'aquella obra mestre.

—A pur de paciència he arribat a descobrir son autor: un tal Forment, fill, nebot ò descendent del célebre escultor mallorquí. —

Va romandre bona estona ab el braç enlayre, aguantant el

candeler, fets els ulls y tot ell immòvil com una estàtua. Son hàbit blanch completava l'ilusió. Després, dexà'l candeler en son lloch, m'agafà del braç y m'encaminà poquet a poch vers noves recerques per l'iglesia.

—Perdónim, senyor, que hagi interromput nostra conversa d'abans. Deya que fa tres anys que sóch aquí y'l motiu de portar aquests hàbits sagrats es tràgich, tràgich, tràgich... No'l canso pas? Es molt amable escoltant pacientíssimament les rahons d'aquest monjo, però, convívim en gustos, veritat? La música, la música... Oh! senyor; feliç vostè que té l'ànima pura y la consciència neta de pecat y pot anar pel món en romiatge tan excels.—

S'exaltava poch a poch y sa veu devenia ronca y xiulanta. De sobte, com refentse's parava, es persignava y tornava a assere-narse.

—Jo he sofert y sofreno encara, perque ningú'm creu. He confessat mes culpes ab els homes més eminents de l'iglesia; les he fet públiques mantes vegades davant de tota la comunitat sencera; he anat a Roma a confessarles al propi Sant Pare y demanarli l'absolució, y ningú'm creu, senyor, ningú'm creu. Es horrible axò, veritat? Veures un mateix la culpa sobre y passar als ulls de tothom per benaventurat. Jo sé que'm prenen per neuròtich ò que tinch la mollera fluxa dels tips d'estudiar que'm faig. No ho cregui, jo li asseguro; estich tan bò y mos judicis y seny guarden encara'l perfecte equilibri com quan en ma patria jo era tingut com un home eminent. Miri: jo sóch arquitecte y ara mateix he dut a terme dues obres d'empenta: la total restauració d'aquest monestir y la construcció d'un de nou vora d'Assís. De més a més estich acabant l'història documentada de la música polifònica en nostra Ordre, y fa poch mesos qu'he començat els bocets per unes pintures murals que m'han encomanat per la catedral de la meua petita ciutat. Si jo estigués malat, podria fer semblants obres? Veritat que nó, senyor?—

Caminavem lentament sumergits en la penombra del creuer. Allà, cap al absis, els raigs del sol morent encenien en rixades tofes de color els vidres historiats dels llarchs y esbeltíssims finestrals.

—Abans que's pongui'l sol,—continuà'l monjo,—vull que vegi'l chor, obra sublim del alemany Kriegel, fundador d'una gloriosa dinastia de tallistes que's va escampar per tota Europa sembrantla d'obres d'art.

Donchs, com deya, senyor, jo tenia un germà el qual en lo fisich s'assemblava ab mi com una gota d'aygua a una altra. No erem bessons, perxò; molt al contrari, sinó fills d'una mateixa mare y de pares diferents. Tan semblants erem que adhuc ni en la veu ens diferenciavem. Tothom ens confonia no sapiguent may quin era l'un ni quin era l'altre. Es extraordinari axò, però es veritat; l'hi asseguro. Ell tenia més anys que jo, dos ò tres no més. S'explica, no obstant, la nostra semblansa: els nostres pares foren germans y bessons. A la meya mare, de soltera, la prengué'l meu pare, mes ella preferí al pare de mon germà y al quedar viuda, se va casar ab l'antich pretendent. Y si extraordinaria era la nostra similitut fisica, més ho eren encara'ls nostres gustos y inclinacions: els dos erem arquitectes, els dos professors de ciències molt afins, quasi germanes, en la mateixa Universitat, y'ls dos, finalment, erem músichs, organistes de la mateixa Catedral, famosíssima per cert, guanyant els dos la plaça en unes oposicions en que hi concorregueren els millors organistes del món.

Val a dir que aquest últim càrrech, més fou per vanitat y desig irresistible de practicar nostre art en instrument magne y sens parió, que no pas medi de guanyar la vida: l'orga de nostra catedral no té rival que jo sàpiga. Cal que li digui ara la gentada que venia a escoltarnos? No sóch pretenciós, Deu ho sab; però, tinch el dó de jutjar sempre en la manera exacta que's merexen els homes y'ls actes llurs. Donchs bé: jo estava convençut, però, fermament convençut per íntima y serena creensa, que'l meu art, en execució y sentiment, era superior al del meu germà. Era una creensa propia, entenguího bé, contra la qual s'axecava l'opinió general. Certament que jo agradava, senyor; però ell, mon germà, delectava les multituts y'n feya lo que volia axis que posava les mans damunt del teclat de l'orga. Jo crech qu'en el fons d'aquesta preferència hi havia una confusió de noms y persones perque després d'un concert profà ò al sortir de l'iglesia, malgrat agradar ell més que jo, la gent m'aclamava a mi sapiguent de cert qu'era ell y no jo qui havia tocat.

—No sé si per axò ò de naxensa, qu'existia entre'ls dos un odi mortal, implacable, ferotge. Per la seva part jo crech qu'eren mals instints innats. Arribà a acusar públicament a la nostra mare d'adulteril... Oh, senyor! Y era la dona més santa y pura que Deu ha criat. Ella va morir en la presó (perque'l malvat se procurà

proves falses) y de llavors ençà va esclatar en mon cor una idea criminal: matarlo. Mentrestant l'odi va anar creixent més, encara més. Jo festejava una noya a la qual estimava ab castíssim amor. Un dematí, al llevarme per assistir a la meua càtedra, rebo la visita d'un malcarat subjecte el qual, per ordre del jutge, m'havia de portar a la seva presència. Se m'acusava d'haver violat a la meua estimada y foren debades les meves súpliques y'l meu desesper: tothom me condemnà, inclús la víctima. Les proves contra meu eren terribles, aclaparants; mes, jo era ignoscent, senyor, era ignoscent.—

Entravem al chor dels frares. Mon acompanyant me va dexar un moment per encendre uns quants ciris, donchs la part més interior era fosca completament. Al tornar cap a mí, digué mostrantme'ls esculpturals setials:

—Fixis bé en aquesta obra bellíssima.—

Anava resseguint ab místich encis cadira per cadira, amanyagantles devegades com si fossin sers vivents, fentme veure curosament l'obra acabadíssima del gran esculptor. Me va semblar que s'havia distret de l'anterior confidencia. Jo estava una mica cansat y m'asseguí en un d'aquells setials quedantse'l frare dret, davant meu. Me'l devia guaytar no sé com, potser ab terror, potser ab angosa, potser ab esguart tafaner y golafre, perque, després d'una curta estona de silenci, ell, ab semblant somrihent, me va dir:

—Veig que li ha interessat la meua historia. Serà forçós acabarla, senyor, perque no m'ha agradat may dexar les meves obres a mig fer.

Deya que vaig estar en la presó tres anys y al sortirne, per obra de Deu no conservava cap mena d'odi ni rencunia contra mon germà. Al contrari: li vaig enviar a dir que'l perdonava y que si ell volia, viuriem junts. Axò últim no va ser, mes, en aparença forem amichs. Per la meua part sí, de veres l'havia perdonat. En cambi en ell, l'odi contra mí arribà fins al furor. Una nit, en un cenacle d'amichs me van fer beure més de lo acostumat y alcohòlich com estava, uns quants infames me posaren al cap la idea de matar a mon germà. Estaven avinguts ab aquest perque, per altre costat, ell ab uns quants d'altres, va ubriagar al meu pare. Oh, senyor! A mon propi pare, pobret! Y habillantlo ab la mateixa roba del seu fillastre, l'engegaren, plè d'ignorancia, pel mateix camí ahont jo, ab el cap plè de males bravades y ab les

sanchs bullentes, espiava a la meua víctima. Y vaig matarlo a les fosques, sense sapiguer què feya, sense conèixer sisquera.

Donchs bé, senyor; tal crim, obra del mateix dimoni, no podia passar sense venjança. No trobava prou fort y merescut el càstich d'entregar a mon germà a la justícia humana perquè en ell empleyés les mesures que acostuma usar ab els grans criminals; era precis caçar-lo com un cà y engegar-lo a les feres perquè se'l mengessin de viu en viu, ò esmiconar-lo, ò arrencar-li'l cor ab unes estenalles y clavàl a la paret perquè hi acudissin les abelles creyent-lo una flor encarnada, tinguent temps encara ell de mirarsho ab sos propis ulls morents. Oh, senyor! Senyor! Qu'es horrible axò!—

Y's tapà'ls ulls ab les mans, y per les juntures dels dits vaig veure com li regalimaven les llàgrimes. S'havien apagat els colors vius dels finestrals del absis. En mig de la fosca buydor ressonà la campana d'un rellotge amagat. La llum bellugadissa de les llanties y dels ciris allargava en ridícoles siluetes l'ombra dels nostres còssos enfilantse devegades parets amunt de la iglesia muda y trista.

—Se'ns ha fet tart, senyor,—digué'l monjo.—Ara'ns manca veure no més el retaule del altar major. No està pas cansat!—

Atravessarem de llarch a llarch el chor y l'avantchor y arribarem al presbiteri ahont encara s'hi veyia lo suficient per apreciar degudament aquell magne tresor. Varem pujar fins dalt de tot del altar per una estreta esgrahonada que a bocins sortia a la càra exterior del retaule, entafurantse per capelletes y ninxos d'alabastre, festonejats ab ciris. Mentres devallavem altra volta cap al presbiteri, l'frare que anava al davant fent llum, se parà de sobte y encarantse ab mi digué ab concirosa expressió:

—Veritat es, senyor, qu'ara no sé si he comès cap tòrt ab vostè y ab Deu mateix. Però, no'm creu ningú, ningú dels meus superiors ni dels meus companys. Precisa, donchs, qu'una persona extranya a nostra vida y hàbits sàpiga la veritat, tota la veritat, perqu'es immensament descabellada. Fa un any que no havia badat boca fins avuy, sinó per resar, dir missa y confessarme. Ja era hora, veritat? Me permet, donchs, que dongui fi a lo que abans he dexat enlayre? Sí?... Mercès, senyor. Potser al últim me convencré de que reyalment soch maniàtich ò de que, sinó, són certes les veritats que jo confesso y ningú creu.

Déxim acabar, donchs. Recordo qu'un cop consumat mon involuntari crim, el meu fatídich germà va fugir. Aleshores jo, abandonantho tot, vaig dedicar des d'aquell instant, totes mes energies, mes passions, ma força, ma joventut, ma vida y fortuna sencera a cercarlo y venjar-me. Quatre anys va durar semblant cacera; tan prompte perdía'l seu rastre com tornava a trobarlo. Mes ell, com un mal esperit, s'amagava y's fonia quan jo més segur me creya atrapar-lo.

Fins qu'un dia, senyor, trobant-me en la plaça d'un poblet de l'illa de Còrcega, dibuxant en mon àlbum el frontis d'un monestir de monjos, vaig sentir, oh Deu!... Vaig sentir els acorts d'una orga que tocava una Salve que jo, jo mateix, havia compost feya anys, quan festejava, y que vaig dexarla a mig acabar se pot dir. Y l'execució era magistral, perfecta... Entro a l'iglesia; un instint inexplicable'm guia cap a una portella tantost amagada; l'obro; trobo uns grahons que pujo d'una revolada; arribo a dalt; trencó per un passadiç llarch y estret; trobo una altra porta; l'obro també y'm trobo cara a cara ab mon germà, vestit ab hàbits monacals, el qual tocava l'orga...

No vaig pensarmhi gens: ab sobrehumana grapada l'agafo per la cintura, l'axeco a plom y ab fera esbranzida'l rebato dalt a baix a esmiconarse damunt les lloses de l'iglesia. Donchs, ho creurà, senyor? Encara tremolo ara: quan les meves mans se despregueren d'ell, jo, ab criminal follia'm vaig abocar a la la barana de l'orga per gosar veyent com ell, mon germà, arribava a baix y moria axafat, revolcantse abans en l'agonia... —

Haviem devallat l'escala y tornavem a trobarnos al presbiteri. El frare's va posar al costat mateix de l'ara y sa veu, qu'era fosca, ressonava com un murmur espaventable.

—Vostè no ho creurà,—continuà dihent, acostantse cap a mi, agafant-me les mans y mirant-me ab un trasbalsament esgarrafós.— Vostè no ho creurà, però es cert, cert, cert... Mon germà no hi va arribar a terra; se va fondre pel camí, no sé per quina mena d'art maligne ò miracle del cel; ni vaig sentir tampoch cap ay! de dolor; ni la gent qu'era a baix va fer cap crit d'esglay ni cap moviment de terror, ni'ls monjos qui eren al chor van adonarse de res, ni ningú va deturarme quan mig mort de por y plè d'infernals remordiments vaig atravessar l'iglesia y sortí a fóra a la plaça.

Quan, un any més tart d'axò, vaig professar en aquesta or-

dre com novici, encara no havia pogut esbrinar clarament la fi de mon germà. A les preguntes que feya me prenién per maniàtich y encara m'hi prenen ara; però, jo n'estich convençut, senyor, ningú'm negarà, ningú'm farà dubtar que aquestes mans y aquests braços engegaren dalt a baix de l'orga a n'aquell home qu'enca-ra'm sembla que'l veig com va cayent, cayent...—

—Potser nó,—vaig dir jo tremolantme la veu, ab una emoció penosíssima que no podré may explicar.—Potser no va ser aixís.

—Què diu!—exclamà'l monjo axecantse de puntetes y agafantse'l cap ab dues mans.—Donchs, escolti, escolti, qu'encara no sab lo més terrible de tot axò. Jo ho he vist, sab? Jo, aquests ulls, veu? Aquests propis ulls. Està clar que ningú'm creu. Però es cert, cert... Donchs, escolti y tremóli: cada tarda vinch a resar aquí, aquí mateix, en aquest lloch en que ara'm trobo. Vosté no'm creurà, com ningú'm creu: sàpiga, donchs, senyor, que moltes vegades, de sobte, sense més ni més, sense que ningú ho faci, s'encenen alhora tots els llums de l'iglesia, y a dalt, veu? dalt de l'orga s'obre una portella y apareix mon germà, vestit de frare, y's posa a tocar.—

En aquell mateix instant, tan aviat va acabar aquell home de pronunciar tals paraules, s'encengueren tots els llums de l'iglesia que resplandí magnificament; s'obrí una portella del costat de l'orga y aparegué un frare vestit de blanch.

—Ell! Ell!—va cridar mon company al veure l'aparegut. Y caygué llarch al peu de l'ara reblintcantse com una serp.

No'm recordo de res més. Me vaig trobar en mig dels camps sense sapiguer còm. Sols m'apar recordar que corria... corria... entrepussant a cada pas, en la foscor de l'hora tardana. Y que al ser dalt d'un collet, als peus del qual està ma casa payral, me vaig girar y vaig veure encara'ls finestrals de colors del monestir tots resplandents de llum y ohí perfectament, clarament, les notes de l'orga ressonant en la quietut de la nit en potentes melodies.

No somnió, nó; qu'estich ben despert quan axò escrich.

Y al rependre més esferehit que may ma fugida, vaig sentir aprop meu l'halé pantejant d'un sér invisible que s'acostava bronzent cap a mi.

Faig un crit d'horror, un xiscle de por que'm va esquinsar la gola.

Mes, oh ironia! Era'l meu goç que'm buscava.